Ч. 34. Poeztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 24. серпня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Не обманюймо себе.

Коли людина когось ограбить, зруйнує, то на неї є закони, тюрми, осуд громадянства. Коли людина не має пошанівку для інших, не додержує даного слова, обріхує інших то на це є осуд і погорда громадянства.

Державу починають судити і валити на неї всі гори, коли їй щось не вдасться, коли вона впаде у боротьбі. Прм. Німеччину по світовій війні так оплюгавили, що здавалось, що чогось гіршого за німецьку державу і німецький нарід немає у світі. Казали, що колиб Німеччина була виграла війну, то булаб знищила, дощенту зруйнувала всіх своїх ворогів. Чому так представляли Німеччину? Бо вона, побита й знеможена, мала впасти жертвою грабіжників побідників.

Ще в 1923 р. в анґлійському парляменті було поставлене питання, що булаб зробила Німеччина, колиб виграла війну. І на це тодішній посол, тепер міністер анґл. скарбу Сновден дав таку відповідь: „Не знаю цього, але можу сказати, що Німечина зробила, коли перед 50 роками перемогла Францію. Вона не забрала ніяких французьких провінцій і не знищила франц. народнього майна; вона вправді відібрала дві французькі провінції, але ті, які Франція мала літ 200, а які 800 літ були німецькі. Населення тих провінцій було в 90 проц. нім. походження і нім. мови. **Німеччина наложила на Францію 5 міліярдів, а не 132 міліярди відшкодування;** вона не знищила народнього кредиту Франції. Я не знаю, що булаб Німеччина зробила, але одно знаю: вона не булаб аліянтам накинула мира, який був би більше брутальний, несправедливий, безчесний і визиваючий та викликав довшетріваючу ненависть, як мир аліянтів; тих аліянтів, які запевнювали, що заступають вищі ідеали і мають інші душевні почування, ніж німці“.

Проте й досі на Німеччині тяжить відповідальність за війну, якої вина напевно є більша по боці Франції і Анґлії, і досі Німеччину посуджують за найстрашніші злочини, за які вона мусить тяжко покутувати

Нашу увагу ми мусимо звернути зовсім в інший бік. В тому може бути для нас дуже добрим зразком та сама опльована, збезчещена Німеччина. Адже тепер немає вже тих безсоромних нападів на Німеччину, які були ще не так давно. Тепер навіть для Франції Німеччина є тою країною, тим сильним, працьовитим і творчим народом, без якого не можна налагодити справ повоєнної Европи. Чому? Бо Німеччина нічого собі не робила з нападів на себе. Німеччина стискала зуби, працювала, працювала і працювала. Побіджена, обтяжена страшними тягарами, які наложили на неї побідники, вона вилазила з біди і нужди, зростала в силу і тепер, колиб Франція хотіла зміритися з нею своєю силою, то напевно скоро мала би німців у Парижі, колиб її ніхто не порятував. Німецька сила змазує з неї всі провини, якими обтяжили її побідники. Така вже є світова мораль держав і народів.

Слабий бік нашої справи.

Наша українська справа має багато слабих боків. Але найслабшим боком є мабуть той факт, що ми українці є виключно селянським народом. Правда — на світі є більше селянських народів. Ним є також і наші сусіди поляки. Але кожний селянський нарід має відповідно до своїх потреб робітництво, ремісництво, купецтво і т. д. Через те ті народи мають у своїх руках міста — осередки культури, поступу і влади в краю, вони самі собі вистарчають і можуть сміло вести взаїмну конкуренцію на полі народнього розвитку. Ми українці не можемо самі себе обслужити і через це наша земля була завсігди догідним тереном для чужої експанзії і через це ми стратили всі свої міста.

Якийсь недостаток ще не є прогріхом. Особливо, коли його розуміється і намагається його доповнити. Але саме в тому річ, що ми так зжилися з тим ненормальним і насильно витвореним у нас станом, що інколи приймаємо його за добрий. Мало того — в масі нашого селянства витворилася якась погорда до всякого іншого не селянського стану. Наш селянин виховував свою дитину на свого наслідника-хлібороба, а вже, коли посилав її до школи, то на те, щоби дитина вийшла „на пана“.

Таке виховання дуже сильно відбивалося на молодих душах, з яких згодом робилися моральні каліки. Бо як назвати такий випадок: Одного учителя свільнено з посади. Він почав обивати панські пороги, щоби його приняли назад на посаду і попадав у розпуку, як усюди зустрічав відмову. Бідолаха кожному стрічному оповідав про своє нещастя. А було в того учителя 15 десятин землі. Один сміх і — плач.

Так було до війни і так є тепер. Це бачимо хоч би по тому, яку вагу кладуть батьки дітей, що ходять до українських приватніх шкіл, на право прилюдности тих шкіл. Осталась в нашому народі та сама традиція посилати дітей до ґімназій. Про ту нашу слабість свідчать і всі наші ґімназії старого т. зв. клясичного типу з такою мертвеччиною, як латина і грека.

Той наш нездоровий селянський стан витворив у наших селян нічим неоправдане й дуже нездорове поняття, що наш селянин більше до нічого непридатний, як лиш „до ціпа“. Член кожного іншого народу обурився би, колиб йому сказати щось подібного про його нарід. А в нас це приймається що найбільше з приємною усмішкою. І навіть дивно, що наш чоловік виїде на чужину і там до всякої роботи годиться, а поверне до рідного краю і знов — годиться лише „до ціпа“. Це є якийсь незрозумілий хоробливий стан, якого не можна оправдати навіть великою любовю землі у нашого селянина.

В краю служба у чужинців доказала, що ми є добрими службовцями. Наші на еміґрації доказали, що ми є першими робітниками при тяжких роботах, але й також, що ми вміємо добре вивязатись зі всякої роботи. Коли хто з наших еміґрантів доробився маєтку, то не на хліборобстві.

Недавно в американській ґазеті „Україна“ помістив д-р В. Сіменович дуже цікаві відомости про те, „що цікавого подає українська перепись в Америці“. Ліґа Визволення України в Шикаґо піднялась не будького труду переписати українців в Америці. І ось д-р Сіменович взяв не вибіраючи 100 карток перепису Ліґи та з тих карток подав в уступі заняття такі відомости:

На 100 осіб рубрику заняття виповнило 94 особи. З них є: 1 цивільний інжінер, 2-ох священників, 3-ох аптекарів, 5 будівельних контракторів, 1 молочар, 1 огородник, 1 дякоучитель, 1 балєтмайстер, 1 годівельник худоби, 1 ріле-стейтмен (маклєрі будівельних площ), 2-ох майнерів (вуглекопів), 5 дрібних крамарів 1 книговодчик, 2-ох дженітарів (дверників), 32-ох дрібних ремісників, 32-ох звичайних робітників і лише 3-ох фармерів (хліборобів).

До цих відомостей д-р Сіменович каже: Отже маємо аж 62-ох фахівців у одній сотці аплікантів. Не знати, що викаже дальший перепис, але вже цей образ вказує, що ми себе не доцінювали.

І справді ми себе не доцінювали й не доцінюємо. На цьому терплять окремі люде і наш цілий нарід. Це є найслабший бік нашої справи, бо хто сам себе не доцінює, того напевно не доцінять чужі люде. І це ми нагадуємо батькам дітей перед шкільним роком. Коли ріжні фахові школи будуть заповнені українськими дітьми, то це буде найкращим доказом, що у нас найслабший бік нашої справи зрозумілося і намагається його направити. Коли-ж таке змагання буде, то напевно згодом оздоровимо цей слабий бік.

На орґанізаційному фронті.

ПОВІТ ЛІСКО. Судовий повіт: Устріки долішні. — Дня 3. серпня ц. р. відбулося в селі Чорна, під голим небом, велике справоздавче віче, на якому пос. Тершаковець зложив звідомлення з діяльности Укр. Парл. Репрезентації. На віче прибуло около 800 людей так з Чорної, як і з поблизьких сіл. Переважало жіноцтво. В часі звідомлення місцевий командант поліції старався перебивати послові, але це не відбилося на вічу. Видко було велике зацікавлення громадян, які закидали посла ріжними запитами, а по вічу багато їх зголосилось до посла в ріжних справах за інтервенцією. Віче ухвалило одноголосно признання для Укр. Парл. Репрезентації, а зокрема для пос. Тершаківця, за їх дотеперішню діяльність на парляментарній арені і в краю. — Дня 6. ц. м. відбулось велике повітове віче на ринку в Устріках долішніх. На віче зявилось понад 1000 громадян, майже з цілого судового повіту. У півторагодинному рефераті пос. Тершаківець вияснив, що зробив Укр. Парл. Клюб на парляментарній арені і вказав на всі перешкоди з боку уряду і польських партій для домагань нашої Репрезентації, яких Польща мимо своїх зобовязань не виконала. Рівнож вказав на тяжке положення українського народу взагалі, а осібно стану рільничого та вказав шляхи, якими українське населення, а зосібна українське хліборобство повинно боротися за свої слушні права. Віче ухвалило такі-ж резолюції, як в Чорній. Треба піднести, що на вічу були поляки і сельроби, але проти слушно піднесених замітів посла ніхто з них не протестував ні одним словом.

Цілий світ у боротьбі з алькоголем.

Ми українці виповіли боротьбу алькоголеви — горівці. Може дехто подумає собі, що це лиш ми виповіли цю боротьбу, бо наш нарід з року на рік убожіє, а це убожіння збільшує саме алькоголь. Алеж алькоголь не лиш збільшує біду людей; він є страшним ворогом людського здоровля і рівночасно великим спільником всіх злочинів. І тому боротьбу алькоголеві виповідають не лиш ті, що не мають за що пити, але й ті, які дбають про людське здоровля і про знищення злочинности між людьми.

Італійський диктатор Мусоліні, який завзявся відбудувати давну могучість свого народу, сказав: „За 5 літ я замкнув 27.000 коршем. Дайте мені час, а позамикаю всі". — В Данії приготовляється прогібіційний закон на американський зразок; себ-то мають там зовсім заборонити виробляти й пити алькоголеві напитки. Але ще заки вийшов такий закон, то уряд вже довів до того, що споживання алькоголю зменшилось там з 8.3 на 1.6 літрів на голову. — В Бельгії призначено спеціяльну комісію, яка працює над поступовим зменшуванням споживання алькоголю. — З Болгарії почали впроваджувати прогібіцію і вже в її столиці Софії не можна пити й нігде не можна дістати алькоголю. — І так у кожному краю або вже йде завзята боротьба з алькоголем, або до неї поважно приготовляються.

Наразі повний прогібіційний закон є лише в Америці. В цілих Зєдинених Державах Півн. Америки заборонено і виробляти і пити алькоголеві напитки. Не без того, щоби там не було пияниць, які пють т. зв. самогон (горівку, яку самі варять), або шмуґлюють горівку з чужих країв. Американський уряд веде з цим завзяту боротьбу і видає на неї грубі мільони долярів. Коли в Америці карають за що людей, то тепер найбільше є кар за те, що люде пють або шмуґлюють алькоголь. Гроші видавані на боротьбу з алькоголем є такі великі, а кари за проступки проти прогібіції такі численні, що дехто ворожив упадок прогібіції в Америці. Мовляв — не оплачується. Але то так: як на направу лиха витратить чоловік 1000 зол., то це багато і не оплачується, але як це принесе потім на 10.000 зол. користи, то це більше і таки добре оплачується. Так є і з прогібіційними видатками і карами в Америці. І тому, хоч ніби казали свого часу, що в Америці впаде прогібіція, бо вона не виплачується, то все таки американський парлямент постановив величезною більшістю — бо 383 голосами проти 90 — ще загострити кари на пияниць. Чому? Бо по докладному обрахунку виявилось, що все таки край і нарід має далеко більші користи з прогібіції, як виносять кошта на її удержання.

Тепер цікаво, якіж то користи має Америка з прогібіції? Ті користи величезні і дуже ріжні. Тому, що люде не пють алькоголю, стали здоровшими, працьовитішими, ощаднішими, багатшими і разом з тим усім стали краще і вигідніше жити. Такий великий фабрикант автомобілів міліонер Форд каже, що завдяки прогібіції в його фабриках збільшилася видайність праці робітника і тому він зміг побільшити його заробітню плату і зменшити йому денні години праці та зредукувати тиждень праці до 5 днів. Отже робітник менше працює а більше виробляє і більше заробляє. Але й у цілій Америці добрі наслідки прогібіції величезні. За час прогібіції продукція в Америці збільшилася на 30 відсотків, а продукція копалень, де треба мати для праці особливе здоровля, збільшилася 14-кратно. Рівночасно народнє багацтво зросло з 60 на 90 міліярдів долярів. Збільшилася заграничгна торгівля, зужиття електричної енергії, збільшилося число дітей у школах і молоді в університетах. Коли ще до того додати, що зменшилася злочинність в народі, то ясно, що всі великі кошта на прогібіцію, стократно оплатилися. Отже — хай живе боротьба з алькоголем!

І ми витріваємо у тій боротьбі. Бо й у нас, де викурили коршми з села, вже бачуть великі користи з цього. Разом з коршмою виганяють люде з села найбільшого свого ворога.

Вожд індійського народу.

Індії є анґлійською кольонією. Анґлійці нею управляють і тягнуть з неї величезні зиски. Це дуже тяжко відбивається на індійцях, які страшно бідують.

Колиб індійці були свідомими і зорганізованими, то перед їх силою не встоялоб і 10 Анґлій, бо їх нараховують до 300 міліонів душ. Але індійці є не лише несвідомими. Вони діляться на безліч племен, які часто зі собою ворогують, а навіть в одному й тому самому племені доходить до кривавих порахунків на релігійному ґрунті. Буває між буддистами (індійська релігія) і музулманами є більша ненависть, як між індійцями і анґлійцями. Часто самі індійці взивають до помочі у релігійній боротьбі анґлійців, а то самі анґлійці підтримують ту релігійну ненависть, бо вона помагає їм панувати над всіми індійцями. До тогож індійці поділені на ріжні кляси — багатих, бідних і найбідніших. Багаті кляси так виносяться над бідними, що досі не було мови, щоби їх примирити і заставити спільно боротися проти анґлійського панування.

Але ото останніми часами майже немає часопису, який не писав би про Індії і про боротьбу індійців з анґлійцями. Ця боротьба з дня на день набирає більшої сили і Анґлія є в дуже великих клопотах, бо не знає, як зарадити свойому лиху, як втихомирити індійців, та як вкінці та боротьба покінчиться. Індійці домагаються звільнення Індій, домагаються їх повної незалежности. Анґлійці кажуть, що ніби то вони нічого не мають проти того, щоби Індіям дати таку волю, як вони дали вже кільком своїм кольоніям, але кажуть, що індійці ще не доросли до цього і без анґлійської опіки не зуміють вести величезної своєї держави, а то й поріжуться між собою за свої ріжні порахунки.

На чолі індійського протианґлійського руху став індієць Ґанді. Хтож то такий той Ґанді і як він бореться з анґлійцями?

Ґанді уродився в Західних Індіях. Він скінчив середню школу й університет в Анґлії і там розпочав свою правничу практику. Незвичайно здібний він виробив собі величезну практику і вів дуже виставне життя. Кажуть, що своє білля посилав прати аж до Парижа. Але згодом він захопився наукою покійного російського графа Толстого і зовсім перемінив свій спосіб життя. Як великий патріот свого індійського народу, він присвятив йому весь свій маєток і свою світлу адвокатську карієру. Переїхав до Індій, зняв свою европейську панську одежу, надів індійську полотнянку і почав працювати разом з найбіднішими верствами свого народу. Працював фізично, а кожну вільнішу хвилю використовував на навчання й освідомлювання індійців.

Ґанді дуже добре пізнав свій нарід і його бажання й настрої і тому його наука находить доступ до душі кожного індійця; його слухають і поважають. Завдяки тому йому вдається поволі затирати клясові ріжниці між індійцями, а навіть примирювати буддистів і музулман для спільної боротьби з анґлійцями.

Ґанді бореться за незалежність Індій. Але по науці Толстого він є проти всякого насильства. Що-ж він робить? Отож він проповідує між індійцями тверезість і спільну працю. Він закликає до бойкоту чужих, особливо анґлійських товарів і до поширення виробів власного індійського домашнього промислу. Прм. — щоби індійці не купували анґлійських сукон та матерій на вбрання, а щоби вдягалися вбого і лише в полотняні вбрання власного виробу. Він закликає не купувати монопольової анґлійської солі, а видобувати сіль власними руками з морської води. Врешті закликає індійців не платити податків.

Анґлійці не могли цього дарувати Ґандієві і арештували його. Але це не припинило боротьби. Навпаки — боротьба без насильства, яку проповідував Ґанді, почала загострюватися і в багато місцевостях полилася з обох боків кров. Ґанді сидить у тюрмі, але духом він між своїми індійцями. Він і в тюрмі продумує над тим, як би не допустити до збільшеного проливу крови і все таки увільнити свій край від чужинців. Були вже чутки, що він готов заперестати боротьбу, коли анґлійці дадуть індійцям значні полекші. Тепер саме в цій справі анґлійці переговорюють з визначними індійцями і на якийсь час може втихомиритися в Індії, поки не прийде до нового зриву, який мусить скінчитися незалежністю краю, який має таких своїх вождів, як Ґанді.

Градова буря.

Над повітами Косів і Городенка перейшла недавно градова буря. В Косівщині потерпіли громади: Кути, Кути старі, Рожнів, Черганівка, Тудів, а по части Смодна, Вербовець і Старий Косів. Всюди град поробив значні шкоди на полях і в садах. В Рожнові вихор поломив придорожні дерева, які поперерівали телеґрафічні дроти. В Черганівці град був завбільшки курячого яйця.

В повіті городенськім найбільше потерпіла громада Кунисівці, де град знищив 75 до 90 прц. земпелподів на просторі 300 моргів. Найбільше знищені тютюневі поля.

З польських справ.

Новий проект конституції. — Політика для заграниці. — Сойм не матиме голосу.

Поляки мають клопіт зі своєю конституцією. Теперішню конституцію уложено більше для того, щоби приподобатись заграниці демократизмом і поступовістю молодої держави. При укладанні конституції мали в Польщі перевагу праві кола. А що начальником держави був тоді марш. Пілсудскі, якого праві не долюблювали, то й це мало свій вплив на конституцію. У ній дуже обмежено права уряду, а особливо президента держави. Насідком того внутрішня практика в Польщі не все йшла у згоді з конституцією, а ми добре знаємо, як в нашому краю поступалось не раз всупереч всяким постановам конституції.

Теперішній сойм мав конституційний обовязок поправити конституцію. Ба, але ту поправу ріжні ріжно розуміють. Правиця хотілаби, щоби поправлена конституція відповідала її панським і шовіністичним вимогам, санація хотілаб новою конституцією запевнити собі довге панування, а лівиця волілаб, щоби краще осталася вже така конституція, як є, як мають її погіршити. Через спори за конституцію мало не дійшло до розвязання сойму. Згодом це стало лиш одною з багато причин взаїмної ненависти уряду і сойму.

Спочатку лиш одинка — клюб ББ — зложила свій проект зміни конституції. Тепер є їх вже аж чотири. А ото ніби міністер справедливости Цар має виробляти ще один проект, який має бути проектом рішаючих отже урядових чинників.

Але заледви чи сойм сповнить і цей свій конституційний обовязок. Боротьба уряду з соймом дійшла тепер до найвищого напруження і коли тепер ніби то сойм успокоївся, то лише тому, що є літні вакації. Оживлення сойму очікують щойно в половині вересня. І тут важно підкреслити один дуже важний момент. Соймова опозиція хотілаби за всяку ціну розправитися з теперішнім урядом. Але з початком вересня в Женеві радитиме Ліґа Націй, а на порядку її нарад є дуже важні справи для Польщі. І отож щоби не робити урядові труднощів в Лізі Націй, ціла соймова опозиція рішила перечекати аж скінчаться наради Ліґи Н. Це нагадує ту спільність поляків з 1920 р., про яку недавно писав проф. Ст. Грабскі. Тоді, як і завсігди, ендеки сварилися з пепеесами, але у важніших державних справах порозумівалися і на зовні ніби боролися, а в дійсности робили одну й ту саму роботу. Ст. Грабскі так і пише, що одне робилося для заграниці, а друге для себе внутрі. Отже й тепер уряд і сойм є ніби страшними ворогами, але де йде про інтерес держави, особливо перед заграницею, то вся ворожнеча щезає.

Помимо всього соймові вже не ворожать життя. Він вже не повинен прийти до голосу. Як довго ще уряд схоче водити його за ніс, годі вгадати. Але це напевно не відіб'ється на зрозумінню поляків спільного польського державного інтересу.

Їм все можна.

50.000 зол. річно на театр у Луцьку.

Свого часу луцький маґістрат завів собі сталий польський театр у Луцьку. Не довго він проіснував, але за те добре підкосив мійську господарку. Тодішній бурмістр великий патріот і людина з американським розмахом (був довгі літа вАмериці) дістав був за свою працю хрест заслуги, а згодом опинився під опікою прокуратури і стратив свій золотий хрест; його відібрали. (Тепер є наказним комісарем Каси хорих в одному з міст нашого Покуття).

Польський театр у Луцьку звинули, але це видно не давало спати новим патріотам. І ото луцький маґістрат знов завів собі театр, але такий, що буде їздити по цілій Волині. Річно маґістрат має платити на цей театр не багато, лише 50.000 зол.

В тому самому луцькому маґістраті треба часом цілими тижнями ходити за якоюсь дрібною сумою, бо в касі нема грошей, але на патріотичну ціль є 50.000 зол. Це можна. А що роблять всякі вищі інстанції, коли якась українська громада призначить пару сот золотих на українську справді корисну а не розривкову ціль?

Ради Бога, не хваліть мене! Виходить у Польщі польский господарський часопис „Пшеводнік Господарскі". Цей часопис похвалив у минулому році одного свого читача-хлібороба за те, що провадить добру зразкову господарку. Цього року написав цей хлібороб листа до редакції „Пшеводніка Госп.", щоби борони Боже знов його не похвалили, бо цим вони вже викликали раз вовка зліса. Його обложили податками по самі вуха, а його фіртка не зачинялася від податкових екзекуторів.

Жіноча доля.

Жіночу долю не трудно оцінити: вона незавидна. Дарма, що народня приповідка каже: жінка тримає на собі три угли дому. Дарма, що ця приповідка не є ніякою видумкою і що жінка справді двигає на собі три угли, а інколи й усі чотири угли дому. Дарма, що майже в цілому світі зрівнялося або зрівнюється права жінок з правами чоловіків. Помимо те все доля жінок незавидна. І ще довго жіноцтво буде мусіти змагатися за свою кращу долю, щоби її справді добитися. Ще багато треба буде праці, щоби жіноцтво вповні користало зі своїх прав і приносило людству ту велику користь, яку лиш жіноцтво може принести.

А що вже говорити про наших жінок!.. Їх в більшости ще й досі невільниці застарілих понять про жінку і в більшости — виховниці молодого поколіня з невільничим духом. Чи треба описувати, як це відбивається на нашому народі? Адже й досі наш нарід — невільний. У тому велика доля наслідків занедбання справ нашого жіноцтва.

Що з того, що наша жінка має рівні права з чоловіком, коли вона й у найважніших справах збувається чоловіком: там, мовляв, без мене обійдеться, від того є чоловіки. Що з того, що в браку доброї школи жінка може дати дитині виховання, коли та жінка неграмотна. І хоч би лише для отого виховання дітей наша жінка не лише заслуговує але накладає на нас обовязок подбати, щоби вона вповні могла вивязатися зі свого завдання.

Хоч і як хто знав би жінок, то все таки ніхто так до них не промовить, так їх не переконає, як таки сама жінка. Тому даймо змогу промовляти жінкам. Допоможім нашим жінкам доступити до послухання доброго голосу жінок провідниць. Адже дуже часто наші жінки-селянки навіть не знають і не розуміють, чого від них може вимагати народня справа. Буває, що навіть жінка визначнішого громадянина на селі рахує, що не повинна мішатися до громадських справ, які турбують чоловіка. І ото на таких чоловіків падає перший обовязок найти у своїх жінок своїх помічниць у всьому, зробити з них українських жінок свідомих своїх громадянських завдань і обовязків.

Серед досить великого числа наших часописів маємо лише одинокий часпис призначений для жіночої маси. А хто є кращим учителем, як не добрий часопис? Тож даймо змогу доступити тому часописові до найширших мас нашого жіноцтва. А він вже зробить своє. Тим більше, що цей наш одинокий часопис, який так і називається — „Жіноча Доля“ — справді промовляє до душі навіть пригніченої несвідомої жінки. Кілька літ гостини того часопису в українській хаті може зовсім перемінити в ній життя на добро народу.

Саме у вересні минає 5 літ існування того часопису і „Жіноча Доля“ призначила цей місяць — місяцем свого маленького ювилею. Досі він гідно сповняв своє завдання. Подбаймо про те, щоби його поширити, а з певністю в майбутньому він ще краще робитиме свою роботу. А дбає він про долю жінки, а через неї про долю нашого народу. І є нашим обовязком допомогти нашому жіноцтву, бо через це зискаємо нову свіжу силу до боротьби за наші народні права. Адже жінка має рівні права в державі і може дуже скоро віддячитися за турботи про неї.

Вересень — ювілейний місяць „Жіночої Долі“. Кожна українська жінка повинна читати свій одинокий популярний часопис „Жіночу Долю“. Адреса „Жіночої Долі“: Коломия, вул. Нова ч. 1. Передплата на рік виносить лише 10 зол.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол Вол. Целевич.

В справі воєнних відшкодувань.

По наших громадах вештаються люди, які намовляють наших селян, щоби вписувалися до польського товариства осіб покривджених війною, яке вибоере для своїх членів воєнні відшкодування. Остерігаємо українських громадян, щоби непотрібно не витрачували грошей. Згадане товариство нікому ні поможе, ні пошкодить. Покищо в польській державі нема закону про винагороду воєнних шкід, отже тим самим ніхто винагороди за воєнні шкоди не може одержати.

Всі держави за виїмком Польщі виплачують вже винагороду за воєнні шкоди. Українські посли стараються у варшавському соймі про ухвалення закону про винагороду воєнних шкід і навіть внесли відповідний законопроект. Ніхто не всилі передбачити, коли цей законопроект буде ухвалений. Пошкодовані не повинні тратити надії, що скорше чи пізніше польська держава виплачуватиме воєнні відшкодування. Тому ті українські громадяне, які мають в своїх руках обчислення воєнних шкід оцінотними комісіями обраховані на золоті з золоті, не повинні їх легкодушно комунебудь позбувати. Краще з тою справою заждати.

Про податок від псів.

Деякі повітові виділи накладають у сільських громадах податки від всіх господарських псів. Податок від псів на основі обовязуючих законів відноситься лише до таких псів, які не служать до пильнування господарства. Коли повітові виділи накладають податок від господарських псів, то проти податку громади і особи покривджені можуть вносити зажалення до воєвідських виділів.

Важне для пожарн. сторожей.

Міністерство внутрішних справ видало важний розпорядок в справі обовязків людности в часі пожежі. Між іншим поширено обовязок давати поміч у ратунку на самоходи. Кождий має обовязок в разі потреби дати свій самохід, тягаровий чи особовий, до перевозу пожарної сторожі, пожарних приладів, ранених або попалених і то без права домагатися якогось відшкодування.

В часі пожежі ціла влада над загроженим місцем находиться в руках команданта пожарної сторожі, яка має право розбирати сусідні будинки, якщо цього треба задля зменшення небезпеки вогню.

Розпорядок має улекшити пожарній сторожі виконування її обовязків і відносится, річ природна, також до наших Лугів та Соколів.

Нова повінь арештовань.

У звязку з нападом на почтовий віз під Бібркою і з підпалом фільварків поліція переводить масові арештування серед української молоді. В самій Бібрці арештовано знову Ярослава Коцюмбаса і Евгена Лукасевича. У Винниках арештовано Ярослава Кульчицького, Романа Лисого, Вол. Гаража і Мих. Коржана. У Свирпи пов. Перемишляни арештовано окінченого гімназиста Василя Бриновського, у Львові студента фільософії Івана Теслю, в Тернополи студента Степана Чубатого і кількох хлопців, в Бродах Зенона Тарнавського, сина бувшого українського ґенерала. Всім закидується приналежність до тайної військової орґанізації та саботажі.

Крім того в Старому Селі пов. Збараж переведено ревізію в домі пароха о. Малюци й арештовано його сина Івана, студента політехніки. Масові ревізії переведено в Борщівщині, причім арештовано книгаря Гайовського, адв. писаря Крацуна та ґімназиста Никифорчина.

—o—

Відтятий Львів.

Місто Львів найшлося в ночи з 16. на 17. серпня ц. р. в неаби-якій халепі. Хтось попереринав всі телеграфічні і телефонічні дроти на залізничих лініях Львів-Перемишль, Львів-Стрий і Львів-Станиславів, наслідком чого місто було в цих трьох напрямах відтяте від світа. Дроти попереринано коло 11 год. у віддалі 3 км. від головного двірця. На місця, де дроти перервано, виїхали залізничі і почтові техніки, які до 10-ої год. рано направляли звязок з краєм.

Польські ґазети пишуть, що дроти попереринали або члени Української Військової Орґанізації або комуністи з нагоди комуністичного свята в дні 15. ц. м.

—o—

Бунт проти комасації.

Мешканці села Вержбовиць коло Радома не хотять допустити до комасації своїх ґрунтів. Коли приїхав ґеометр на поміри, збіглося кількасот селян і побили його. Не боялись навіть поліції, що кидала до них бомби з ґазами, які викликують слези. Баби ловили бомби і відкидували на поліціянтів. Тоді поліція наперла штиками, але селяни падали на землю і ловили поліціянтів за ноги. Аж удари кольбами розігнали товпу і ґеометр докінчив уже без перешкоди свою працю. Двох поліціянтів побито камінням, наслідком чого арештовано 16 селян з війтом і відставлено до суду.

Так було в польському селі. В українському селі щось подібне булоб неможливе, а в кождому разі не обійшлосяб без стріляння і трупів.

Пацюй не працюй --- не доробишся.

З більшовицьких відносин.

Незадоволення, яке зростає в Рад. Союзі проти більшовицьких порядків, не може промовчати й більшовицька преса. То були незадоволені лише т. зв. контрреволюціонери, а то й комуністи, а навіть найбільша більшовицька надія — комсомольці, починають бурчати. В одній фабриці кажуть молоді комуністи представникові партії: „Коли замісць зупи дають помиї, то краще не виступати з промовами про пятилітку, позички і стан апровізації“. В іншій молодий робітник комуніст відважився сказати на вічу: „Працюй не працюй — все одно не доробишся. Совітські директори й адміністрація відносяться до нас гірше, як давні власники фабрик“. Ще в іншій фабриці молоді комуністи пишуть у меморіялі до влади: „Чи можна говорити про будову соціялізму, коли хліб видається на картки?“ — Видко і їм вже терпцю не стає чекати на ліпші більшовицькі часи.

—o—

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ.

Про плодозмін в городі.

Кожний господар знає, що одної і тої самої рослини не можна сіяти на однім місці підряд декілька років. Що далі то рослина родить гірше і звичайно її нищать шкідники. Тому і в городі як і в полі, рослини треба чергувати.

Чергувати рослини примушує ще й те, що одні рослини добре ростуть на свіжо угноєному ґрунті, а другі на другий, третій рік після угноєння. Наші господарі звичайно не звертають уваги на правильний плодозмін в городі і це велика хиба. Як завести добрий плодозмін у городі, то й городина краще родитиме та шкідники не будуть її так нищити.

Зразки плодозмінів такі:

1) **Дволітній плодозмін.** Найдоцільніше улаштувати його на ґрунтах слабких, піскуватих, взагалі неродючих та ядових. Вся площа городу ділиться на дві половини, з яких одну угноюється хлівним гноєм, другу ні. Рослини садиться тоді по черзі так: Перший рік після свіжого угноєння садять: капусту звичайну, капусту волоську, салату, шпінат, брюкву, коріневу та листову салеру, буряки, огірки, гарбузи, кукурузу, карчох, цибулю, порреї, та петрушку на зелень.

Другий рік садять: кучеряву та шпараґову капусту, каляріпу, моркву, пастернак, петрушку, редьку, місячну редьку, ріпу, помідори, бараболю, горох, фасолю, цибулю, часник, гарбузи, огірки, кріп та інші присмакові рослини.

2) **Трилітній плодозмін.** Угноюється 1/3 частина городу. Перший рік по свіжім угноєнні йдуть: капуста звичайна, салата, шпінат, брюква, салера корінева, буряки, кукуруза, огірки дині, гарбузи, карчох, петрушка на зелень, цибуля, „порреи.“ Другий рік ідуть: кучерява та шпараґова капуста, каляріпа, брюква, морква, пастернак, петрушка, цибуля, часник, помідори, огірки, дині, гарбузи, кріп, та присмакові рослини. Третій рік ідуть: бараболя, ріпа, горох, фасоля, цибуля, кріп і кавуни.

3) **Чотирилітній плодозмін.** Угноюється 1/4 города. Перший рік ідуть: звич. капуста, шпінат, салата, петрушка, та салера, а можуть іти ще й гарбузи, кріп, та паприка. Другий рік ідуть: кучерява капуста, брюква, каляріпа, буряки, морква, шпараґи, петрушка, редька місячна, редька, цибуля, „порреи“, огірки, дині, гарбузи, помідори, кукуруза, та присмакові рослини. Третій рік ідуть: морква, пастернак, ріпа, бараболя, цибуля, часник, кріп, кавуни. Четвертий рік ідуть: цибуля, часник, ріпа, горох, фасоля, кріп.

Правильне застосовання плодозміну в городі дає господареві-городникові великі зиски. А тому радимо всім, що плекають городину, подумати над правильним застосованням городнього плодозміну та вже на весні слідуючого року по новому почати господарити в городі.

М. Б.

Вісти з Радянщини.

Арештування в Харкові. Більшовицька влада арештувала митрополита української незалежної церкви Пимена. Його вивезено до Москви.

Або, або. На святі одного корпусу в Москві командант Блюхер говорив: „Памятаймо слова Леніна, що радянські республики не можуть довго істнувати поруч капіталістичних держав. Або більшовики знищуть капіталізм, або капіталізм більшовиків. Мусимо думати про війну і готовитись до війни!"

Селяни проти влади. Більшовицькі ґазети доносять про численні випадки, як місцеві уряди відмовляються переводити реквізицію і стягати великі податки. В окрузі Пензи й Оренбурґ не зібрано ані копійки податку. Ґазети домагаються строгих кар на опірних.

Непевні своїх. Згідно з рішенням останнього конґресу комуністичної партії більшовицька влада звільняє масово з посад своїх урядовців, підозріваючи їх в контрреволюції. Доси переглянула 400 тисяч урядовців і з них усунула поверх 50 тисяч, значить, осьму часть. А що урядича армія виносить 1 міліон 900 тисяч, то на чистку чекає ще півтора міліона більшовицьких службовців.

Діти проти родичів. В Харкові відбулась велика демонстрація дітей улаштована комуністичною орґанізацією під кличем протесту проти буржуазного виховання. Майже 15 тисяч дітей під проводом комуністичних інструкторів дефілювали перед членами уряду української радянської републики. Комісар Затонський виголосив промову, в якій накликав до боротьби з релігією та вимагав від учнів, щоби вони перешкаджали родичам у виконанні релігійних практик. Затонський між іншим сказав: „Вашою родиною є комуністична партія, яка має заступити вам буржуазну родину".

—о—

По широкому світі.

ПОЛЬЩА НЕ МАЄ СПОКОЮ. В ріжних місцевостях Прусії відбулися 10. ц. м. великі німецькі націоналістичні маніфестації. На одній з них промовляв німецький міністер занятих земель Тревіранус і заявив, що через відділення Східних Прус від Західних поморським коридором, який забрала Польща, Німеччина має неначе роздерті груди. Як довго ці границі не будуть направлені, Польща, що свою державність завдячує в значній мірі німецьким жертвам крови, не буде мати спокою. Але прийде день, казав цей міністер, коли боротьба за право визволить Німеччину й Европу. Річ природна, що слова Тревірануса викликали велике занепокоєння серед поляків, бо є новим доказом, що Німеччина задумує скорше чи пізніше відобрати свої передвоєнні землі від Польщі, а це значить нову війну. Не зміняє річи факт, що президент німецького парляменту, Лебе, соціяліст, на противоєнній маніфестації в Кракові заявився за мирним співжиттям з Польщею. Проти промови Тревірануса виступив зараз польський уряд, в якого імени міністер заграничних справ Залеський зложив на руки німецького представника у Варшаві протест. Не меншого шуму наробили слова Тревірануса у Франції та в інших державах, яким залежить на вдержання теперішніх границь Польщі.

В ТУРЕЧЧИНІ вибухло повстання курдів, народу, що живе між горою Арарат і Ванським озером та домагається незалежности для свого краю. Розгорілися криваві бої, причому обі ворожі сторони потерпіли великі втрати. Турки знищили огнем і мечем кількасот курдійських сіл. Щоби обійти повстанців від сходу, турецькі війська перейшли в Персію і звідси вдарили на гору Арарат, де схоронились повстанці. Проти нарушення своєї границі запротестувала Персія, але турки не дуже тим журяться і переслідують дальше курдів з двох сторін. Кажуть, що провідником повстанців є англійський полковник Льоренс та що взагалі курдійське повстання підтримує Анґлія, яка хоче утворити незалежний Курдистан, щоби станути міцною ногою в цих сторонах.

ПОВСТАННЯ В ІНДІЇ. Положення в Індії загострилося і приносить англійському урядові нові клопоти. Побіч великого визвольного руху під проводом Ґандія вибухло повстання племени афридів на границі Індії та Афганістану. Повстанці в силі 10.000 людей рушили на місто Пешавар і здобули його передмістя. На місце прибули значні англійські війська і стараються знищити повстанців при помочи артилерії, танків і літаків. В останньому часі повстанці потерпіли великі страти і відступили від Пешавару.

ХОРВАТІЯ переживає страшне лихоліття під сербською владою. Як пишуть хорватські ґазети, 15 тисяч хорватів перебуває під доглядом поліції. За одну ніч арештовано 300 осіб. Всім закидують приналежність до тайної хорватської орґанізації.

Про господарську кризу.

Кожна держава спроваджує з іншої держави те, чого не має, а вивозить до інших держав, чого має надвишку. Коли в Польщі дуже впали ціни на хліборобські продукти, то це знак, що їх було в краю більше, як край потрібував. Для них треба було шукати збуту поза краєм т. зн. вивозити до інших країв. Інша річ, що можна було й у інших краях не найти збуту для хліборобських продуктів, бо й там була господарська криза, але зате не було ніякої потреби спроваджувати чужі хліборобські продукти до Польщі.

Тимчасом за перший піврік цього року, себ-то від 1. січня до 30. червня, спроваджено до Польщі: 465.700 кірців ріжних збіж, муки і каші на суму 19 міліонів 300 тисяч золотих; 97 тис. метр. сотнарів сала і смальцю на кругло 25 міл. зол.; поверх 300 тис. сотнарів рослинних їдальних та звірячих і рослинних технічних товщів і оліїв на суму кругло 45 міл. зол.: сирих скір спроваджено на круглу суму 17 і пів міл. зол. Вже в липні уряд мав дати дозвіл на спровадження до краю 400 ваґонів пшениці.

Можливо, що наслідком ріжних торговельних умов Польща не могла заборонити ввозу тих продуктів. Але на всякий випадок це доказує, яку то господарку веде Польща як хліборобська держава. Звідки-ж хлібороб очікуватиме поправи ціни на свою працю, коли край заваленний його продуктами, а тут ще й ззаграниці їх спроваджують?

Ріжні вісти.

Від повени в північнім Китаю в сторонах Мукдену згинуло поверх 2.500 людей.

На границі Арґентини й Ураґваю вибухло повстання. Повстанці розбили державне військо.

Китайський уряд оголосив, що більшовики, здобувши місто Чанча, вимордували 6.000 націоналістів, між ними багато урядовців і купців.

В північній Америці панує страшна спека, наслідком чого фармери потерпіли великі страти. Протягом одного тижня вбито 12 міліонів овець з браку паші та води.

В північній Сирії вибухла домова війна між кількома племенами будуїнів. Для успокоєння Франція вислала військо.

В Портуґалії вибухли заворушення наслідком невдоволення населення з причини великих податків. Поліція стріляла до товпи.

НОВИНКИ.

— Протибільшовицький рух на Білоруси поширюється з дня на день. В останньому часі селяни вбили 58 комуністичних аґітаторів. Крім того було кількадесять підпалів на шкоду колективних господарств (колгоспів).

— Розвязання Сокола. Золочівське староство розвязало тов-о Сокіл в Ожидові.

— Замикають Канаду. Канадійський уряд має в найблищому часі замкнути зовсім Канаду перед еміґрантами з Европи з причини безробіття, яке там панує. Будуть допущені до Канади лише богаті еміґранти селяни, що зможуть закупити фарму, або ті, що їдуть до свояків. Еміґранти, що є вже в дорозі, будуть в частині допущені. Замкнення Канади перед еміґрантами погіршить становище нашого селянства.

— За участь в шпіонажі. В Тернополі арештовано урядника місцевого староства, асесора Апля за те, що видав пашпорти для комуністів і шпіонів, улекшуючи їм шпіонську роботу. Тернопільський окружний суд засудив уже на довголітню тяжку вязницю кількох тайних поліційних аґентів і постерунковик за те, що займалися шпіонажею в користь більшовиків.

— Хто підпалив? На фільварку Зофіївка коло Струсова пов. Теребовля згоріло 6 стирт збіжа на шкоду бувшого львівського воєводи, ґр. Борковського. Шкода виносить 20.000 зол. Польські ґазети пишуть, що на місці найдено зроблену зі жита „відзнаку Пласту тризуб"... Кінь сміявсь з того. Коло Городенки згоріли три стирти жита власности Любомірського. Огонь повстав від підпалу.

— Села йдуть з димом. У Вербівцях пов. Городенка згоріло 44 господарств зі сьогорічним жнивом. Шкода виносить коло 300.000 зол. Огонь повстав наслідком неосторожности при молоченню збіжа. В тім самім повіті погоріло село Гарасимів, де жертвою вогню впало 13 господарств. Причиною пожежі була також неосторожність.

— На польсько-радянській границі. Коло Новгородка недалеко лісничівки Мутвиця йшла селянка жати на поле під самою більшовицькою границею. Побачила її більшовицька сторожа і кількома вистрілами вбила. Опісля більшовицькі вояки забрали вбиту на свою сторону і закопали, щоб затерти слід свого злочину.

— Як може згинути наколесник? На гостинці Острів-Одолянів коло Познаня наїхав особовий самохід на якогось Кубацького, що їхав на колесі. Наслідок був страшний. Наколесник впав на шибу від самоходу, яка відтяла йому голову, відкидаючи її на 20 метрів далеко.

— Не пощадив сина. В селі Порохниці пов. Коломия живе багатий господар Іван Куриляк знаний зі своєї загонистости. Мав 14-літнього сина Володимира, одинака. Недавно тому розлютився чимсь на сина і так кинув ним до землі, що хлопчина згинув на місці. Куриляка арештовано і віддано судови у Гвіздци.

— Бунт вязнів. У вязниці в Познані збунтувалося кількасот вязнів, невдоволених харчем. Вони кричали, вибивали вікна, ломили лавки і ліжка. Прийшла поліція і перевела 40 вязнів до поліційного арешту, а коли й це не помогло, спроваджено пожарну сторожу, що сикавкою вливала воду крізь вибиті вікна і втихомирила збунтованих.

— Від іскор паровозу згоріло 10 кіп пшениці на поли коло залізничого шляху між Чортковом і Заліщиками на шкоду одного господаря зі Свидової. Збіже не було асекуроване, але залізнича влада обовязана заплатити відшкодування.

— Кидають ґранати. В Белзци пов. Золочів хтось кинув у ночи ручну ґранату крізь вікно до мешкання управителя фільварку Марґуліеса. Ранило жінку Марґуліеса, яку відвезли до шпиталю у Львові. Кажуть, що це помста пільних злодіїв, які окрадали фільварок.

— Пригоди зі самоходами. На гостинці коло Львова перевернувся до рова автобус, наслідком чого тяжко потовклися шофер і кілька пасажирів. — В Лоевій пов. Надвірна наїхав самохід на віз селянина Максимюка з Бабча і розбив його, причому Максимюкови поломило обі ноги. Самоходом кермував кс. Шимонович з Берестя над Бугом. — На дорозі між Перемишлем і Хировом згорів самохід наслідком неосторожности шофера.

— Бандитизм в Румунії. На одно румунське село напали в ночи бандити й ограбили 90 селян. Опісля вивели їх до ліса і привязали до дерев. Аж люди, що переходили дорогою, увільнили їх із вязів.

ДОПИСИ.

МЕДИНИЧІ, пов. ДРОГОБИЧ. (Як працює сокільська молодь). В яких обставинах приходиться працювати нашим людям по селах, свідчить найкраще факт, яких — на жаль тепер більше і тому його подаємо: Дня 23. червня розвязала влада тов. „Сокіл" в Мединичах, яке виконувало функції пожежної сторожі в селі. Потім взялися намовляти соколів, щоб вони записались до „стражи пожарней", та ніхто з них цього не зробив. Аж якось дня 27. червня повстав у селі в стодолі зі збіжем вогонь, який вибух опівночі в год. 1., а члени „Сокола", що випадково переходили селом, кинулися на ратунок. Стодолу окружали будинки у віддалі не більше 5 метрів, що утруднювало ситуацію. Соколи розбудили сплячого в горівчій хаті господаря і почали гасити огонь без сикавки. Сусідні будинки врятували, сиплячи на дахи хат пісок і прикриваючи мокрими веретами. Дівчата носили воду, котра була віддалена 1/5 км. від місця пожежі. Щойно в 3. годині приїхала на місце місцева „страж пожарна", коли вже пожежа була вгашена. Прибув і постерунковий Ґенсьоровський, котрий зачав „урядувати", а сурмовий „стражи" на ґвалт трубіти, хоч вогонь був уже погашений. Тай пощо було трубіти, коли не було сикавки, бо сикавки зі собою не взяли. Як свідки на повиций випадок можуть служити Коваль Михайло, Олеїнік Михайло та пошкодована Каська Михаль. Вкінці привезено сикавку, котру таки давні соколи взяли в руки і вгасили тліюче ще збіже. Так отже розвязуються „Соколи", хоч вони виконують свої чинности, а примикається очі і не карається тих, яких обовязком було бути першими при вогні.

ЖАБИНЬ пов. ЗБОРІВ. (Нищення Хрестів). В бою коло Жабиня 1919 р. впали три укр. січові стрільці, між ними один хорунжий, і спочивають тепер на місцевому цвинтари в одній могилі. Могила за кілька літ щезла, аж цього року кількох молодих господарів і старших хлопців висипали нову могилу і поставили великий березовий хрест. На другий день Зелених Свят вийшла на могилу торжественна процесія і місцевий парох о. М. Бурак посвятив цей хрест і відправив панахиду за полеглих стрільців. Жабинська молодь в часі посвячення зложила на хресті три вінки і відспівала патріотичні пісні. Аж недавно довідалися громадяни, що хтось викинув цей хрест. Обурені цим фактом поставили ще сильніший хрест і рішили заопікуватись постійно цею могилою.

Селянин.

Видає С-ка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.